

Vergaderjaar 1992-1993

22 889

Wijziging van de artikelen 71 en 245 van het Wetboek van Strafrecht en artikel 310 van Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek (verjarings- en klachttermijnen zedendelicten)

Nr. 4

VOORLOPIG VERSLAG

Vastgesteld 3 februari 1993

De vaste Commissie voor Justitie¹, belast met het voorbereidend onderzoek van dit wetsvoorstel, heeft de eer van haar voorlopige bevindingen als volgt verslag uit te brengen.

1. Inleiding

De leden van de CDA-fractie hadden met belangstelling kennisgenomen van het voorstel tot aanpassing van de verjarings- en klachttermijnen van zedendelicten. Zij onderschreven de noodzaak tot aanpassing.

De leden van de PvdA-fractie hadden met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel dat beoogt de bescherming van minderjarige slachtoffers van zedendelicten te verbeteren en een bijdrage te leveren aan de bestrijding van seksueel misbruik van kinderen en wel door de verjarings- en klachttermijnen te verlengen.

De leden van de VVD-fractie hadden met belangstelling van het wetsvoorstel kennis genomen. Zij waren de regering erkentelijk, dat in de memorie van toelichting nogmaals de visie op de problematiek inzake de verjaring van incest-delicten werd uiteengezet.

De leden van de D66-fractie hadden met bijzondere belangstelling kennis genomen van het voorliggende wetsvoorstel.

De problematiek van seksueel misbruik in het algemeen en de gevolgen daarvan voor het slachtoffer en van seksueel misbruik van kinderen in het bijzonder, heeft de laatste jaren terecht meer aandacht gekregen. Met name de problematiek van seksueel misbruik van kinderen in afhankelijkheidsituaties, al dan niet in de beslotenheid van het gezin, is vele jaren ten onrechte onderbelicht gebleven en de leden van de D66-fractie achtten het zonder meer een positieve ontwikkeling dat in de sfeer van de hulpverlening meer aandacht bestaat voor de problematiek van de slachtoffers en hun verwerkingsproces. Ook het leveren van een bijdrage aan de bestrijding van seksueel misbruik van kinderen in zijn algemeenheid is uiteraard een belangrijke doelstelling van de hulpverlening.

¹ Samenstelling:

Leden: Stoffelen (PvdA), V. A. M. van der Burg (CDA), Vacature VVD, Schutte (GPV), Krajenbrink (CDA), Korhals (VVD), Wiebenga (VVD), Laning-Boersema (CDA), Vermeend (PvdA), Brouwer (Groen Links), Kohnstamm (D66), Wolffensperger (D66), ondervoorzitter, Swildens-Rozendaal (PvdA), voorzitter, Van Traa (PvdA), De Hoop Scheffer (CDA), Soutendijk-van Appeldoorn (CDA), Van de Camp (CDA), Biesheuvel (CDA), Jurgens (PvdA), Koffeman (CDA), Kalsbeek-Jasperse (PvdA), Zijlstra (PvdA) en M. M. van der Burg (PvdA).
Plv. leden: Apostolou (PvdA), Vacature CDA, Rempt-Halmmans de Jongh (VVD), J. T. van den Berg (SGP), Koetje (CDA), Dijkstal (VVD), Te Veldhuis (VVD), Van der Heijden (CDA), Schoots (PvdA), Sipkes (Groen Links), Scheltema-de Nie (D66), Groenman (D66), Van der Vaart (PvdA), Middel (PvdA), Tegelaar-Boonacker (CDA), Bijleveld-Schouten (CDA), Doelman-Pel (CDA), Hillen (CDA), Stemerink (PvdA), Vreugdenhil (CDA), Leerling (RPF), Van Nieuwenhoven (PvdA) en Van Heemst (PvdA).

De leden van de Groen Linksfractie hadden met instemming kennis genomen van de voorgenomen wijzigingsvoorstellen. Zij deelden het streven van de regering om de bescherming van minderjarige slachtoffers van zedendelicten te verbeteren en seksueel misbruik van kinderen waar mogelijk te bestrijden.

De leden van de GPV-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van dit wetsvoorstel. Zij waren met de regering van oordeel dat er argumenten zijn voor bijstelling van de verjarings- en klachttermijn voor zedendelicten door verwanten.

2. Wijziging van het Wetboek van Strafrecht

De noodzaak tot aanpassing was de leden van de CDA-fractie onder meer gebleken uit diverse geluiden uit de samenleving, zowel van de zijde van slachtoffers als van de zijde van het opsporingsapparaat. Een noodzaak die recent is onderbouwd en bevestigd door het onderzoek van N. Drayer. Aanpassing door middel van verlenging van verjarings- en klachttermijnen wordt geïndiceerd zo blijkt uit dat onderzoek door het feit dat seksuele delicten een langdurig proces van verwerking van de misbruikervaringen vergen. Bovendien door het gegeven dat minderjarigen als gevolg van hun afhankelijkheidspositie vaak weinig ondersteuning c.q. hulp krijgen bij het nemen van de vaak moeilijke beslissing tot het doen van aangifte. Aangezien dat laatste zich niet alleen voordoet bij gevallen van incest, rechtvaardigt dat naar de mening van de leden van de CDA-fractie de keuze van de regering tot een generieke (dus niet een tot incest beperkte) aanpassing van de termijnen voor zedendelicten. Nu de regering voor de onderbouwing van dit voorstel in hoofdzaak verwijst naar het onderzoek van N. Drayer, riep dit bij de leden van de CDA-fractie de vraag op of ook reeds recente ervaringen met de wijzigingen van de artikelen 242 tot en met 249 Wetboek van Strafrecht (kamerstuk 20 930) die sedert 1 december 1991 in werking zijn getreden, bij het onderhavige wetsvoorstel een rol hebben gespeeld?

De regering erkent dat het oprekken van verjarings- en klachttermijnen de verdediging bemoeilijkt zo niet onmogelijk maakt. Aangezien dit een (weliswaar niet onbelangrijke) kant van de zaak is, riep dit bij de leden van de CDA-fractie anderzijds de vraag op in hoeverre verruimde termijnen de bewijsproblematiek zodanig kunnen gaan bemoeilijken dat een veroordeling moeilijk zo niet onmogelijk wordt.

Hierdoor zou het risico ontstaan dat indien het slachtoffer uiteindelijk na vele jaren van wikken en wegen eenmaal het moeilijke besluit heeft genomen om met het verhaal naar de politie te gaan een veroordeling onmogelijk wordt omdat aan het getuigenverhaal geen of minder waarde meer wordt gehecht. Is dit risico bij de besluitvorming meegewogen en is nagegaan welke verwerkingsgevolgen dit voor slachtoffers kan hebben? De problematiek rond het vergaren en het leveren van bewijs in zedenzaken vormt nog altijd een gevoelig probleem. Slachtoffers hebben soms het gevoel niet serieus genomen te worden. Daders vinden dat te licht geloof wordt gehecht aan getuigenverklaringen. Soms komen slachtoffers op latere leeftijd zelfs terug van hun verklaring. De leden van de CDA-fractie zagen heel goed in dat de aard van de problematiek hier voor een belangrijk deel debet is aan deze complicaties. Toch vroegen zij de regering uiteen te zetten of en op welke wijze uiterste zorgvuldigheid wordt betracht bij het vergaren en gebruiken van bewijsmateriaal in dit soort zaken. Daarbij vroegen zij de regering tevens aan te geven of het gegeven deze zorgvuldige en deskundige benadering ook mogelijk is te voorkomen dat bij een substantiële verlenging van termijnen als waar in dit voorstel sprake van is, geen belangen in de knel zullen komen. Hoewel de leden van de CDA-fractie de voorkeur van de regering

deelden om voor de aanvang van de verjarings- en klachttermijnen de meerderjarigheidsleeftijd als aanknopingspunt te kiezen, dachten zij dat daarmee misschien een niet helemaal verklaarbare discrepantie zou kunnen ontstaan met de rest van de (zestienjarige) leeftijdsgrenzen die in de Titel zedendelicten overigens wordt gehanteerd. Indien wij bij verjarings- en klachttermijnen op goede en voor de leden van de CDA-fractie overtuigende gronden 18 jaar kiezen als leeftijd waarop jeugdigen volledig en onafhankelijk hun situatie kunnen overzien, ligt het dan niet voor de hand dat de vraag rijst of deze grens niet ook een beslissende rol zou moeten spelen in de materiële zedendelictsbepalingen, in die zin dat daar in de toekomst dan dus niet langer de 16-jarige grens moet worden gehanteerd?

Aanleiding tot het wetsvoorstel is de wens een oplossing te vinden voor de problematiek inzake de verjaring van incestdelicten, waarover de Kamer de visie van de regering reeds bij brief van 20 september 1991 mocht ontvangen, aldus merkten de leden van de PvdA-fractie op. Daarin en in de memorie van toelichting wordt verwezen naar het kabinetsstandpunt d.d. 19 mei 1989 over het onderzoek van N. Drayer: «Seksueel misbruik van meisjes door verwanten», waarin de wenselijkheid wordt uitgesproken de verjaringstermijn op een later moment (dan de dag na die waarop het strafbaar feit is gepleegd) te laten aanvangen. De daarbij aangevoerde argumenten, namelijk dat de verjaringstermijn van seksuele delicten, zoals die nu in de strafwet is vastgesteld, geen rekening houdt met het langdurige proces van verwerking van misbruikervaringen, waarna een slachtoffer pas een afgewogen beslissing kan nemen over de vraag of het strafvervolgning aangewezen acht en het slachtoffer een dergelijke beslissing eigenlijk pas in vrijheid zal kunnen nemen wanneer het niet meer ingekapseld zit in het gezin waartoe ook de dader behoort of waarmee het sterke binding heeft, spraken deze leden zeker aan.

Toch waren zij met de regering van mening dat er bezwaren kunnen zijn tegen het oprekken van verjaringstermijnen, nu algemeen aanvaard is dat het recht tot strafvordering na zekere tijd verjaart en de humaniteit gebiedt om op zeker ogenblik een streep onder de zaak te zetten. Nu ook door de regering wordt erkend dat de verdediging, in het bijzonder in gevallen als deze, waarin het bewijs van de juiste toedracht vaak door getuigen moet worden geleverd, na geruime tijd moeilijk, zo niet onmogelijk wordt, had het deze leden verbaasd, dat zij op haar oorspronkelijk standpunt d.d. 20 september 1991 was teruggekomen. Bovendien zal niet alleen de verdachte met dit probleem geconfronteerd worden, maar zal het verder oprekken van de verjaringstermijn ook voor het slachtoffer – in het kader van de waarheidsvinding – tot teleurstellingen kunnen leiden.

Zij vroegen de regering nader te motiveren waarom zij van haar eerdere voorstel de verjaringstermijn te laten aanvangen bij zestien jaar is afgestapt. De door haar daarbij gegeven argumenten, namelijk dat een deel van de in de titel «misdrijven tegen de zeden» voorkomende strafbare feiten de grens legt bij zestien jaar en dat aangenomen mag worden dat jeugdigen zich op die leeftijd realiseren wat hen is aangedaan, had deze leden aangesproken, ook al omdat daarmee een aanvaardbare verhouding werd geschapen tussen het belang van degene die op jeugdige leeftijd seksueel is misbruikt en andere belangen.

Zeker nu ook wordt voorgesteld het einde van de klachttermijn te koppelen aan het einde van de verjaringstermijn mag niet uit het oog worden verloren dat artikel 245 niet alleen beoogt bescherming te bieden tegen seksueel contact waaraan men zich – ook onder druk van de omgeving – niet kan onttrekken, maar ook – door vervolging afhankelijk te stellen van een klacht – een eigen verantwoordelijkheid voor het

aangaan van seksuele relaties tot uitdrukking brengt. Wordt met het extra oprekken van de mogelijkheid om later op die verantwoordelijkheid terug te willen komen de evenwichtige belangenafweging geen geweld aangedaan, zo vroegen deze leden. Dezelfde vraag geldt de artikelen 247 en 248ter.

De leden van de PvdA-fractie wilden beklemtonen dat het voor slachtoffers, die op soms zeer jonge leeftijd seksueel misbruikt zijn, van groot belang kan zijn om pas na een jarenlang verwerkingsproces – en indien er sprake was van seksueel misbruik in een afhankelijkheidsrelatie bovendien een aantal jaren na het zich onttrokken hebben aan die situatie tot een afgewogen beslissing te kunnen komen of strafvervolgning van de dader gewenst is. Wanneer slachtoffers tot het achtentwintigste respectievelijk eenendertigste jaar daartoe in staat zouden worden gesteld, zouden deze leden daarmee kunnen instemmen. Uit de vele reacties uit de samenleving die hen bereikt hadden is hen wel gebleken dat ook bij het op een later tijdstip laten aanvangen van de verjaring dan onder de huidige wet, dit voor veel slachtoffers weinig soelaas biedt, indien de dader minderjarig was; ook wanneer het voorstel tot herziening van het strafrecht van jeugdigen (kamerstuk 21 237) om de verjarings-termijn in plaats van tot een derde tot de helft terug te brengen kracht van wet zou krijgen.

Nu de regering in haar brief van 20 september 1991 ten aanzien van het slachtoffer stelt dat aangenomen mag worden dat jeugdigen zich op de leeftijd van 16 jaar realiseren wat hen is aangedaan, mag daaruit toch worden afgeleid dat ook de minderjarige dader van 16 jaar en ouder zich kan realiseren wat hij het slachtoffer aandoet. Dient niet te worden overwogen, zo vroegen deze leden, ten aanzien van seksuele delicten gepleegd door minderjarigen ouder dan 16 jaar de verjaringstermijn uit te breiden. Ook al omdat blijkt dat minderjarige daders van seksueel geweld ook op latere leeftijd nog zedendelicten plegen, wanneer hen niet tijdig een halt is toegeroepen, zoals onder andere door het Korps Rijkspolitie van het district 's-Gravenhage wordt gesteld. Wil de regering hier nader op ingaan?

Met het voorstel het bereik van de regeling niet te beperken tot «incest», maar tot alle seksuele delicten bedoeld in de artikelen 242 tot en met 250ter Wetboek van Strafrecht konden de leden van de PvdA-fractie instemmen.

Uit het onderzoek van N. Drayer, dat in de visie van de leden van de VVD-fractie de eigenlijke aanleiding is voor dit wetsvoorstel, blijkt dat er reden is om de verjaringstermijn te laten beginnen op het moment waarop het slachtoffer meerderjarig wordt.

De leden van de VVD-fractie konden zich vooralsnog verenigen met de voorkeur van de regering het bereik van de regeling niet te beperken tot «incest», maar dat zich de regeling zou moeten uitstrekken tot alle seksuele delicten, dat wil zeggen misdrijven bedoeld in de artikelen 242 tot en met 250.

De leden van de VVD-fractie waren het eens met de voorgestelde kring van slachtoffers die bescherming behoeft. Hetzelfde gold voor de keuze, die gemaakt is voor de kring van daders.

Zij wezen er voorts op, dat de regering zelf aangaf, dat er bezwaren kunnen kleven aan het oprekken van verjaringstermijnen. De belangenafweging, zo stelden zij vast, heeft ertoe geleid dat deze op evenwichtige wijze zou zijn afgewogen.

In dit verband merkten de leden van de VVD-fractie op, dat zij zich konden indenken, dat de verwerkingsperiode van herinneringen aan de misbruikervaringen uit de jeugd eigenlijk pas zal aanvangen wanneer het slachtoffer de mogelijkheid heeft zich los te maken uit het gezin. In die zin is ook de aanvangstermijn van de verjaring op het moment waarop

het slachtoffer meerderjarig wordt tamelijk willekeurig. Eigenlijk zou dan gekozen moeten worden voor een aanvangstermijn vanaf het moment, dat het slachtoffer de mogelijkheid heeft zich los te maken uit het gezin. Zij erkenden evenwel, dat een dergelijke aanvangstermijn onduidelijkheid schept.

Is, zo vroegen zij voorts, bij benadering vast te stellen hoe vaak het is voorgekomen, dat strafvervolgingen niet hebben plaatsgevonden omdat het slachtoffer geen klacht had ingediend omdat de misbruikervaringen nog niet waren verwerkt.

Het voorliggende wetsvoorstel strekt ertoe, ook in het recht (straf- en civiel) de bescherming van (zeer) jeugdige slachtoffers van seksueel misbruik te verbeteren en een bijdrage te leveren aan de bestrijding van seksueel misbruik van kinderen. Daartoe wordt voorgesteld, de verjarings- en klachttermijnen te verlengen. De leden van de D66-fractie stelden voorop, dat zij de doelstelling van het wetsvoorstel op zichzelf sympathiek vonden, maar zij vroegen of wat nu wordt voorgesteld wel in alle opzichten wenselijk is. Heeft het slachtoffer belang bij strafvervolging en bestrafing van de dader na vele jaren? Die vraag is zeer moeilijk te beantwoorden. De memorie van toelichting zegt hierover, dat het slachtoffer pas na een langdurig proces van verwerking van misbruikervaringen een afgewogen beslissing kan nemen over de vraag of zij strafvervolging aangewezen acht. De strafvervolging zelf speelt dan volgens die visie in dat verwerkingsproces geen rol meer. Terwijl als die strafvervolging een louterende werking zou hebben en juist ten dienste van de verwerking zou staan, deze veel eerder zou moeten aanvangen. De ratio van het wetsvoorstel is echter, dat strafvervolging plaatsvindt nadat het slachtoffer een heel verwerkingsproces heeft doorlopen. Zelfs zou het voorstelbaar kunnen zijn, dat het slachtoffer hierdoor met een extra probleem wordt opgezadeld, doordat in de mengeling van haat, schuldgevoelens en trauma die een rol spelen bij de verwerking, de voortdurende mogelijkheid om aangifte te doen of een klacht in te dienen een extra belasting vormt. De leden van de D66-fractie voelden dit alles als een moeilijk en ook gevoelig dilemma, en zij vroegen de regering daarop in te gaan.

De leden van de D66-fractie vroegen voorts aandacht voor de betekenis van het strafrecht en de rol van het slachtoffer daarin. Zonder meer wordt met dit wetsvoorstel aan het slachtoffer een positie toegekend, die verder gaat dan tot nu toe gebruikelijk. Daar kunnen op zichzelf goede redenen voor zijn, net zoals er terecht veel meer aandacht aan de positie van slachtoffers in zijn algemeenheid wordt besteed, zowel in als buiten het strafproces. Maar het is wel nodig zich dit te realiseren en zich de vraag te stellen, wat dit voor gevolgen heeft voor de betekenis van de strafvordering en de functie van de verjaring. De regering geeft zich er blijkens de memorie van toelichting rekenschap van, dat er bezwaren kunnen bestaan tegen het te ver oprekken van verjaringstermijnen, zowel gelet op de humaniteit als gelet op optredende bewijsproblemen. Haar conclusie is, dat in het wetsvoorstel op evenwichtige wijze het belang van het jeugdige slachtoffer van seksueel misbruik en de overige belangen die de strafvordering beoogt te beschermen tegen elkaar zijn afgewogen. Niettemin kwam de regering in haar brief van 20 september 1991 nog met een afwijkend voorstel, dat erop neer kwam dat de verjaringstermijn aanvangt bij het zestiende jaar van het slachtoffer. De leden van de D66-fractie vroegen de regering nog eens toe te lichten waarop deze verandering van standpunt berust. En welke rol speelt daarin de wijziging van de civielrechtelijke verjaringsstermijn precies, waarnaar in de memorie van toelichting wordt verwezen?

De leden van de Groen Linksfractie merkten op dat in de memorie van

toelichting de brief van de Minister van Justitie van 20 september 1991 was opgenomen, waarin hij verwees naar het onderzoek van N. Drayer: «Seksueel misbruik van meisjes door verwanten». En hij concludeerde naar aanleiding daarvan: «gelet op de traumatische ervaringen van personen die slachtoffer zijn van bepaalde vormen van incest, en hun behoefte om op het moment dat zij tengevolge van die ervaringen psychische problemen krijgen, iets tegen de dader te ondernemen, is verlenging van de verjaringstermijn zeker het overwegen waard». Van de zijde van de Groen Linksfractie werd ook al eerder betoogd dat meisjes geen aangifte doen van incest omdat zij zichzelf geen slachtoffer maar schuldig voelen. Slachtoffers durven veelal pas na jaren te praten over hun incestervaring. Wil je slachtoffers een reële kans geven om aangifte te doen van het seksuele misbruik dat van hen is gemaakt, kun je volgens deze leden dan ook niet anders dan de verjaringstermijn verlengen. Aan de andere kant moet men zich realiseren dat het strafrecht beslist niet altijd ten gunste van slachtoffers werkt. Het kan weliswaar een rol spelen in het verwerkingsproces van het slachtoffer, maar het slachtoffer kan daarin per definitie geen actieve rol spelen, dit in tegenstelling tot het civiele kort geding. Evenmin is ondenkbaar dat het strafproces het slachtoffer nog meer leed berokkent, omdat deze keer op keer haar of zijn verhaal moet vertellen. Daartegenover zal de dader zijn uiterste best doen zijn onschuld te bewijzen met alle mogelijke nieuwe traumatische gevolgen van dien voor het slachtoffer.

De leden van de GPV-fractie constateerden dat de verjaringstermijn zoals die nu in de strafwet is vastgesteld geen rekening houdt met het langdurige proces van verwerking van misbruikervaringen, terwijl ook het feit dat het slachtoffer deel uitmaakt van het gezin waartoe ook de dader behoort of waarmee het sterke bindingen heeft onvoldoende mogelijkheden biedt om in vrijheid een beslissing te kunnen nemen over het doen van aangifte. Deze leden begroetten met sympathie, gezien deze omstandigheden en gezien de ernst van dergelijke delicten, het voorstel om in deze gevallen de verjaringstermijn te laten beginnen op het moment waarop het slachtoffer meerderjarig wordt. Zij vroegen wel of er geen problemen zouden ontstaan op het punt van de bewijsvoering, dat wil zeggen: zal de verruiming van de verjaringstermijn wel materieel effect hebben als al moet worden toegegeven dat in veel gevallen in zaken als deze, waar het bewijs op zich al zo moeilijk is te leveren, na zo'n groot aantal jaren de bewijsvoering nog moeilijker zal zijn. Het zou bijzonder schrijnend zijn als slachtoffers een ongetwijfeld zeer moeilijk proces zouden moeten doormaken waarbij de uitkomst voor hen negatief zou uitvallen omdat het bewijs bijna nauwelijks te leveren valt. Bestaat daardoor niet het gevaar dat de verruiming van de verjarings- en klachttermijnen zo een loze bepaling wordt?

Anderzijds vonden deze leden het ook niet denkbeeldig dat te kwader trouw gebruik zal worden gemaakt van de verruiming van de verjaring- en klachttermijn voor zedendelicten in die zin dat als gevolg van andere conflicten binnen een gezin klachten op grond van zedendelicten worden ingediend. Het feit dat de bewijsvoering zo moeilijk te leveren is zou op dergelijke praktijken, die de goede naam van een ten onrechte verdachte gemakkelijk voorgoed beschadigen, bepaald geen rem zetten.

De leden van de GPV-fractie constateerden dat het bereik van de regeling die in dit wetsvoorstel wordt voorgesteld zich anders dan de aanleiding doet vermoeden niet beperkt tot incest alleen, maar tot alle seksuele delicten tegenover minderjarigen en ongeacht de persoon van de dader. De leden van de GPV-fractie hadden de indruk dat één en ander ook niet geheel aansluit bij de motivering zoals die ten grondslag ligt aan het kabinetsstandpunt naar aanleiding van het onderzoek van N. Drayer. Daarin werd als aanvullend argument gewag gemaakt van de

gezinssituatie waarvan het slachtoffer deel uitmaakt. Als argument voor de verruiming van de reikwijdte wordt in de memorie van toelichting met name genoemd dat een omschrijving van incest als door Drayer gegeven niet bruikbaar is om aan te geven in welke gevallen de verjaring moet worden verlengd. Onder incest vallen namelijk niet handelingen van burens of vrienden van de ouders terwijl er voor het kind toch ook, wanneer deze personen het kind seksueel misbruiken, soms weinig mogelijkheden zijn om zich daaraan te onttrekken en de ouders bereid te vinden iets tegen deze personen te ondernemen. De leden van de GPV-fractie vroegen of niet geprobeerd is te komen tot een definiëring van het begrip incest waardoor ook deze gevallen gedekt zouden zijn?

3. Wijziging van het Burgerlijk Wetboek

Nu de wetgever weloverwogen bij de nieuwe regeling van de civielrechtelijke verjaring heeft besloten geen bijzondere regeling te willen voor rechtsvorderingen die samenhangen met een strafbaar feit, ontstaat door de thans voorgestelde regeling het probleem dat de civielrechtelijke vordering veel eerder verjaart dan de strafvordering. De leden van de CDA-fractie zagen in dat gelet op het langdurige verwerkingsproces bij zedendelicten niet kan worden geveerd dat een jeugdige de civiele vordering wel binnen de zeer korte algemene verjaringstermijn indient. Vandaar dat zij zich konden vinden in het voorstel tot afwijking van de algemene regel in de zin dat ook hier wordt aangeknoopt bij de civiele meerderjarigheidsgrens. De leden van de CDA-fractie vroegen terzake nog enkele verduidelijking. Het gaat daarbij met name om de betekenis van de regel dat «de termijn ingaat op de dag volgende op die waarop het slachtoffer met de schade als met de daarvoor aansprakelijke persoon bekend is geworden». Naar welk moment wordt bepaald dat er sprake is van bekend zijn met de aansprakelijke persoon? Is daarvoor op enigerlei wijze relevant dat de dader door de strafrechter is veroordeeld?

Nu de regering ten aanzien van de wijziging van het Burgerlijk Wetboek stelt dat «er reden is een bijzondere voorziening te treffen, nu juist op het onderhavige terrein het strafrecht aan goedmaking van het door het slachtoffer geleden onrecht nauwelijks kan bijdragen en het hier om navrante gevallen van geheel eigen aard gaat, die een afwijking van de in het burgerlijk recht in het algemeen bestaande behoefte aan een korte verjaring ter zake van rechtsverordeningen betreffende schadevergoeding rechtvaardigen. Het betreft immers niet alleen opzettelijk toegebracht leed, maar ook een leed van een soort dat voor het slachtoffer het moeilijkst te verwerken pleegt te zijn, terwijl deze verwerking dan ook veel tijd pleegt te kosten», vroegen de leden van de PvdA-fractie waarom dan niet tevens wordt voorgesteld de verjaringstermijn met vijf jaar te verlengen. Niet alleen omdat anders – wanneer het slachtoffer na een langdurig verwerkingsproces tot de beslissing komt dat strafvervolgung wenselijk is – de schadevergoedingsmaatregel niet meer opgelegd kan worden, indien inmiddels de civielrechtelijke verjaringstermijn is verstreken, maar ook omdat meer in het algemeen een strafrechtelijke veroordeling de civiele actie kan ondersteunen.

De leden van de VVD-fractie vonden het consequent om ook de termijn van aanvang van de verjaringstermijn voor de civielrechtelijke vordering te laten beginnen op het moment van meerderjarigheid van het slachtoffer.

Overigens merkten zij op het wel merkwaardig te vinden, dat hierbij een verjaringstermijn van vijf jaar wel wordt geaccepteerd. Valt te verwachten dat de slachtoffers, die niet in staat geacht moeten worden om een strafrechtelijke klacht in te dienen wel in staat zijn een civielrech-

telijke vordering aanhanging te doen maken? Zij vroegen de regering hier nader op in te gaan.

De leden van de D66-fractie vroegen wat er eigenlijk tegen is, te bepalen dat de civielrechtelijke verjaring (van de schadevergoedingsvordering) in geen geval eerder intreedt zolang het recht op strafvordering nog bestaat. Dit is immers juist van belang voor het opleggen van een eventuele schadevergoedingsmaatregel in het strafproces. De regering zegt bovendien zelf, dat het strafrecht nauwelijks aan goedmaking kan bijdragen.

De leden van de D66-fractie hadden in dit stadium nog geen eendoordeel over het wetsvoorstel. Sympathiserend met de doelstelling ervan, gaven zij in overweging de verjarings- en klachttermijnen in het belang van het slachtoffer te verlengen, maar gelet op de andere belangen die de strafvordering beoogt te beschermen met een kortere periode dan thans voorgesteld, terwijl de civielrechtelijke verjaringstermijn gekoppeld wordt aan de strafrechtelijke.

De leden van de Groen Linksfractie wezen op het NJB 1991, aflevering 33, waarin J. de Boer uitdrukkelijk er voor pleit dat de civielrechtelijke verjaringstermijn niet eerder afloopt dan de strafrechtelijke verjaringsstermijn. Op die wijze behoudt het slachtoffer de mogelijkheid te kiezen voor de strafrechtelijke danwel de civielrechtelijke weg. De civielrechtelijke procedure heeft als voordeel dat de eiser(es) zelf bepaalt wat men van de dader eist, zoals een schadevergoeding voor het aangedane leed, terwijl deze het verhaal in zijn of haar eigen bewoordingen kan doen.

De voorzitter van de commissie,
Swildens-Rozendaal

De waarnemend griffier van de commissie,
De Vries